

ЯЛТИНСЬКА ЄВРОПЕЙСЬКА СТРАТЕГІЯ: ПЕРСПЕКТИВИ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

Розглянуто наслідки 9-ї Ялтинської зустрічі YES, яка відбулася 13-16 вересня 2012 р. В центрі уваги її учасників стали питання майбутнього розвитку України, Росії та всієї Європи в умовах тривалої економічної кризи, перспектив поглиблення європейської інтеграції України та її відносин з інституціями євразійського економічного співробітництва, дотримання ідеалів демократії та прав людини в Україні.

Ключові слова: Ялтинська європейська стратегія, Україна, Росія, Європа, Європейський Союз, економічна криза, демократія, права людини.

Рассмотрены итоги Девятой Ялтинской встречи YES, состоявшейся 13-16 сентября 2012 г. В центре внимания ее участников стали вопросы будущего развития Украины, России и всей Европы в условиях продолжительного экономического кризиса, перспектив углубления европейской интеграции Украины и ее отношений с институциями евроазиатского экономического сотрудничества, соблюдения идеалов демократии и прав человека в Украине.

Ключевые слова: Ялтинская европейская стратегия, Украина, Россия, Европа, Европейский Союз, экономический кризис, демократия, права человека.

In article results of the Ninth Yalta summit YES which was taken place on September, 13-16, 2012 are considered. In the center of attention of her participants there were questions of the future development of Ukraine, Russia and all Europe in conditions of a long economic crisis, prospects of a deepening of the European integration of Ukraine and her relations with institutions of the Euroasian economic cooperation, observance of ideals of democracy and human rights in Ukraine.

Key words: The Yalta European strategy, Ukraine, Russia, Europe, the European Union, an economic crisis, democracy, human rights.

Інтеграція до Європейського Союзу залишається провідним вектором зовнішньої політики України [1], яка демонструє світу свої прагнення влитися у європейську спільноту вже понад 15 років. Важливу роль у ставленні до цих прагнень і підтримці з боку світової спільноти надається форуму «Ялтинська європейська стратегія», започаткованому в 2004 р. завдяки сприянню фонду В. Зінчука. Про діяльність цієї міжнародної організації у 2004-2011 рр. ми писали в одній із наших статей [2]. У даній статті автори ставлять метою висвітлити основні питання подальшої долі прагнень України до європейської інтеграції, які обговорювалися на Ялтинській зустрічі у 2012 р.

Черговий, дев'ятий, Ялтинський форум мав відбутися в травні 2012 р., але, вочевидь,

у зв'язку з підготовкою України до проведення чемпіонату Європи з футболу та через негативне ставлення окремих політичних лідерів зарубіжних країн до справи Юлії Тимошенко його довелося перенести на вересень.

Із 13 по 16 вересня 2012 р. в Лівадійському палаці Ялти цей форум пройшов під назвою «Україна і світ: долаючи завтрашні виклики разом», організований «Ялтинською європейською стратегією» (YES) у партнерстві з Фондом Віктора Пінчука. Список його учасників свідчить, що для участі в роботі YES було зареєстровано 314 учасників, серед яких урядовців і громадських діячів – 99, представників ділових кіл – 79, журналістів – 60, парламентарів – 25, фінансистів – 27, науковців – 24. Із відомих політиків у

зустрічі взяли участь Віктор Янукович, президент України, Микола Азаров, прем'єр-міністр України, голова Єврокомісії Баррозу Жозе Мануель, Більдт Карл, міністр закордонних справ Швеції, Браун Гордон, прем'єр-міністр Великої Британії у 2007-2010 рр., Ердоган Реджел Тайїп, прем'єр-міністр Туреччини, Грищенко Костянтин, міністр закордонних справ України, Келімбетов Кайрат, віце-прем'єр-міністр Казахстану, Хорошковський Валерій, перший віце-прем'єр України, Кличко Віталій, глава партії «Удар», Королевська Наталя, глава партії «Україна – вперед!», Кучма Леонід, президент України в 1994-2004 рр., Львовичкін Сергій, глава Адміністрації Президента України, Райс Кондоліза, держсекретар США у 2005-2009 рр., Кваснівський Александер, президент Польщі у 1995-2005 рр. та інші. Журналісти представляли інформаційні агентства УНІАН, ІТАР ТАСС, Франс-прес, Асошиейтед-Прес, Євроньюс, Бі-бі-сі, Рейтер, українські газети і телеканали, радіокомпанії. Учасники форуму представляли Україну, Індію, Російську Федерацію, Туреччину, Швецію, Велику Британію, Францію, США, Молдову, ФРН, Польщу, Казахстан, Фінляндію, Іспанію, Європарламент, Єврокомісію, МВФ, ЄС, Світовий банк, тобто 19 країн і міжнародних організацій [3].

Програма 9-ї Ялтинської зустрічі передбачала обговорення таких питань:

1) з вітальним словом мали виступити Александр Кваснівський, Президент Польщі (1995-2005), Голова Наглядової Ради Ялтинської Європейської Стратегії; Віктор Зубков, Голова Ради директорів Газпрому, Прем'єр-міністр Російської Федерації (2007-2008 та травень 2012); Костянтин Грищенко, Міністр закордонних справ України, Штефан Фюле, Європейський Комісар з питань розширення та Європейської політики сусідства; Віктор Пінчук, Засновник та член Наглядової Ради Ялтинської Європейської Стратегії;

2) Україна, Туреччина та майбутнє широкої Європи у ХХІ ст. (Віктор Янукович, Реджеп Тайїп Ердоган, Олександр Кваснівський);

3) майбутнє світової економіки (Роберт Зеллік, президент Світового банку (2007-2012), Олексій Купрін, професор Санки-

Петербурзького університету, міністр фінансів РФ (2000-2011); Домінік Стросс-Кан, директор-розпорядник МВФ (2007-2011); Петро Порошенко, міністр економічного розвитку і торгівлі України);

4) майбутнє глобального світоустрою та безпеки (Кондоліза Райс, 66-ий держсекретар США; Євген Каксперський, генеральний директор лабораторії Касперського; Шаші Тарур, член нижньої палати парламенту Республіки Індія, заступник генерального секретаря ООН (2001-2007); Стефан Фюле, європейський комісар з питань розширення та Європейської політики сусідства);

5) президентські вибори та майбутнє Сполучених Штатів Америки (Ньют Гінґріч, спікер палати представників США (1995-1999); Вільям Дейлі, глава адміністрації президента США (2011-2012); Ханнес Свобода, депутат Європарламенту, голова групи прогресивного альянсу соціалістів та демократів у ЄП; Ельмар Брок, депутат Європарламенту, голова комітету у закордонних справах, член бюро Європейської народної партії (християнські демократи);

6) інновації для майбутнього (Ерік Лендер, президент та директор, Broad Institute Алек Росс, старший радник з інновацій державного секретаря США; Юрій Мільнер, засновник, DST Global (телеміст); Салман Хан, засновник та виконавчий директор, Khan Academy (телеміст);

7) майбутнє капіталізму (Річард Бренсон, засновник та голова, Virgin Group; Мухаммад Юнус, лауреат Нобелівської премії миру (2006); засновник Grameen Bank, голова Yunus Centre; Волтер Айзексон, Президент та Генеральний директор, The Aspen Institute);

8) Україна в умовах глобальних трансформацій (Микола Азаров, прем'єр-міністр України);

9) майбутнє Європи (Гордон Браун, прем'єр-міністр Великобританії (2007-2010), канцлер казначейства Великобританії (1997-2007); Егемен Багіш, міністр з питань ЄС та головний переговорник, Туреччина; Ніл Фергюсон, професор історії, Гарвардський університет; Мані Шанкар Айар, член верхньої палати, парламент Республіки Індія;

10) енергетика (Маттіас Біксель, член виконавчого комітету, Shell; Юрій Бойко, міністр енергетики та вугільної промисловості України; Аркадій Дворкович, заступник Голови уряду Російської Федерації; Кондоліза Райс, 66-й державний секретар США; Максим Тімченко, генеральний директор, голова правління, ДТЕК);

11) Україна, Схід, Захід (Карл Більдт, міністр закордонних справ Швеції; Кайрат Келімбетов, віце-прем'єр-міністр Казахстану; Андрій Костін, президент-голова правління, член Наглядової ради ВАТ ВТБ Банк; Томас Меліа, заступник помічника державного секретаря, заступник керівника Бюро з питань демократії, прав людини і праці державного департаменту США; Хав'єр Солана, Генеральний Секретар НАТО (1995-1999), Високий представник ЄС з питань зовнішньої політики та безпеки (1999-2009), член Наглядової Ради Ялтинської європейської стратегії; Валерій Хорошковський, перший віце-прем'єр-міністр України);

12) майбутнє Росії (Герман Греф, президент, голова правління «Сбербанк Росии» (модератор); Аркадій Дворкович, заступник Голови уряду Російської Федерації; Андрей Костін, президент-голова правління, член Наглядової ради ВАТ ВТБ Банк; Олексій Кудрін, професор, декан Санкт-Петербурзького державного університету, міністр фінансів Російської Федерації (2000-2011); Володимир Мау, ректор академії народного господарства і державної служби при Президентові РФ Костянтин Ремчуков, головний редактор та генеральний директор, «Независимая газета»; Ксенія Юдаєва, начальник експертного управління Президента РФ);

13) справа Тимошенко: погляди та оцінки (Інна Богословська, народний депутат України, партія регіонів; Маріо Давід, член Європейського парламенту, віце-президент Європейської народної партії (християнські демократи) Ренат Кузьмін, перший заступник генерального прокурора України Григорій Немиря, заступник голови партії «Батьківщина», віце-прем'єр-міністр України (1994-2005);

14) телеміст (Жозе Мануель Баррозу, президент Європейської комісії);

15) найближче майбутнє України (Віталій Кличко, Лідер політичної партії «УДАР Віталія Кличка»; Наталя Королевська, народний депутат України лідер політичної партії «Україна вперед!»; Леонід Кучма, президент України (1994-2005); Сергій Тігіпко, віце-прем'єр-міністр – міністр соціальної політики України, заступник Голови Партії Регіонів; Арсеній Яценюк, народний депутат України, голова ради об'єднаної опозиції «Батьківщина»). Із заключним словом виступив Олександр Квасневський [4].

Центральне місце на саміті зайняли питання про майбутнє України, Європи, Росії. Оскільки і на сьогодні світ знаходиться в лещатах глибокої фінансово-економічної кризи, то питання економічного розвитку вийшли на перший план. У своєму виступі президент України Віктор Янукович наголосив, що в умовах економічної кризи свій історичний шанс отримують тільки ті країни, які проводять реформи та мобілізують внутрішні ресурси. Спроби «перезавантажити» економічне зростання в раках старої парадигми не спрацюють, оскільки попередня модель розвитку вичерпала свій ресурс. Саме ті країни, які зробили вибір на користь реформ і радикальних трансформацій економіки, соціальної, гуманітарної сфери, мають змогу включитись у глобальні перегони за лідерство й за рахунок динамічних змін, мобілізації внутрішніх ресурсів та створення сприятливих умов та гарантій для інвесторів вийти на передові позиції у новому посткризовому світі. *«Україна має намір та реальний шанс долучитися до цієї конкуренції за майбутнє»*, підкреслив глава держави. Янукович заявив, що Україна докладе максимум зусиль для налагодження стабільних партнерських відносин зі своїми сусідами – Росією та країнами Європи. В той же час, разом із розбудовою та поглибленням двосторонньої співпраці з провідними країнами регіону Україна зацікавлена у посиленні взаємодії з регіональними інтеграційними об'єднаннями, насамперед, із Шанхайською організацією співробітництва та з форумом «Азійсько-Тихоокеанське економічне співробітництво», адже активна двостороння взаємодія з

учасниками ШОС та АТЕС, передовсім з Росією, Китаєм та Індією, сприятиме успішній реалізації інтеграційних прагнень України [5].

Методам боротьби з кризою присвятив свій виступ прем'єр-міністр України Микола Азаров. Він відзначив, що Україні вдалося подолати найгостріші наслідки глобальної економічної кризи 2008 року завдяки нестандартним підходам в управлінні економікою: *«Нам вдалося викрутитися завдяки тому, що ми пішли проти стереотипів, не так, як нам радили. Нам говорили, що потрібно затягти паски, а ми збільшили зарплати і пенсії. Нам говорили: «яке ЄВРО 2012? Які можуть бути стадіони, аеропорти, дороги, розв'язки?» Але ми побудували це все і провели чемпіонат»*. Азаров додав, що в результаті цих заходів Україні вдалося вийти на економічне зростання 5,6 % в 2010-му і 5 % в 2011 році, приборкати інфляцію і створити стабільний фундамент для розвитку країни. Разом з тим, на думку глави українського уряду, сьогодні проходить друга хвиля кризи: *«Криза охопила весь світ і буде нас мучити принаймні 10 років. І тільки нестандартне мислення і вміння знаходити оригінальні підходи допоможе нам вийти на нову траєкторію зростання»*. Прем'єр-міністр вважає, що перед Україною сьогодні стоять три ключові виклики. Перший з них – виклик енергетичний: *«Ми не маємо достатньої кількості газу. Ми платимо гігантську ціну за газ: з урахуванням Харківських угод – 540 доларів за тисячу кубометрів. Це для нас колосальний «заиморг»*. За словами Азарова, Україна має намір протягом 15 років забезпечити себе власними запасами газу, і в той же час впроваджувати стратегії енергозбереження, які дозволять вже в наступному році знизити споживання газу в два рази. Другий виклик – глобальна продовольча безпека. Незважаючи на значне потепління клімату, яке провокує посухи, Україна щорічно збирає рекордні врожаї – в поточному маркетинговому році врожай зернових складе 47 млн. тонн. Реформування аграрної галузі, підкреслив прем'єр-міністр, дозволить протягом найближчих 5 років вивести рівень виробництва зернових на

рівень 100 млн. тонн на рік і зробить Україну найбільшим світовим гравцем на цьому ринку. Третім ключовим викликом глава уряду назвав екологічні проблеми. В якості пріоритетного завдання влади прем'єр-міністр України назвав продовження радикальних економічних реформ, зокрема, зниження податкового тиску і дерегуляцію економіки: *«Реформи реалізуються з тією швидкістю, наскільки це можливо в поточній ситуації. Ми чудово бачимо всі наші недоробки, всі наші суперечливі рішення. У нас багато помилок. Але це помилки, пов'язані з пошуком рішень у надважкій економічній ситуації. І в такій ситуації безпомилкових рішень не буває»* [6].

У дискусії про майбутнє Європи виступив член верхньої палати Республіки Індія Мані Шанкар Айар. Він зазначив, що Європа повинна прагнути не до світового панування, а до світового співробітництва. На думку індійського політика, світ повинен повністю і остаточно позбутися стереотипів Ялтинської системи 1945 року, яка розділяла сфери впливу в світі між країнами анти-гітлерівської коаліції: *«Необхідно подолати глобальну нерівність, яка нам було нав'язана – не тільки через промислову революцію, але і через міжнародну систему»*. Європа повинна подивитися по-новому на карту світу і побачити євразійський континент в цілому. *«Якщо Європа визнає, що вона – західний «півострів», а Азія – південний «півострів», і якщо вони обидві визнають, що належать до світу в цілому, тоді Європа зробить перший крок – прийме Туреччину й Україну в ЄС»*, – сказав індійський політик. У прагненні до світового панування, яке визначало історію Європи протягом століть, немає майбутнього, переконаний Мані Шанкар Айар. Відмовившись від цих амбіцій, Європа зможе вибудувати нормальні відносини співпраці з іншими країнами світу, зокрема – з країнами Азії. *«Немає необхідності, щоб Європа домінувала в Азії, вони можуть бути друзями»*, – зазначив індійський парламентар, нагадавши, що в Азії – найбагатші в світі ресурси: як енергетичні, так і людські, що у світі XXI століття являється надзвичайно важливим

фактором. *«Без Азії немає майбутнього у Європи, а без Європи – у Азії. Все, що нам потрібно – це тільки любов»*, – стверджує індійський політик [7].

Ніл Фергюссон, історик, професор Гарвардського університету в США, в ході дискусії про майбутнє Європи відзначив, що процес розширення Євросоюзу зіграв унікальну історичну роль: *«Розширення Європи – один з великих успіхів сучасності Коли впала Радянська імперія, все могло закінчитися набагато гірше для всього світу, якби не розширення ЄС. Це дало сигнал країнам колишнього соціалістичного табору про те, які інституції треба створити, щоб брати участь у процвітанні європейського експерименту. Це призвело до швидкого переходу до демократії та ринкової економіки в цих країнах»*. У той же час, Ніл Фергюссон висловив сумнів у тому, що сьогодні розширення є найактуальнішою проблемою на тлі економічної кризи в Єврозоні та необхідності створення монетарного союзу: *«Якщо не буде створений монетарний союз, весь європейський експеримент може зазнати поразки»*. Вчений не вірить в дезінтеграцію зони євро в найближчому майбутньому. Він згоден з думкою глави ЄЦБ Маріо Драгі про те, що витрати на демонтаж цієї зони будуть більшими, ніж вартість рішення її нинішніх проблем. Разом з тим, на думку професора Гарвардського університету, Європі необхідно поліпшити якість управління та прийняття рішень. У рамках конфедерації, якою Європейський Союз є зараз, створити ефективний монетарний союз не можна. З іншого боку, не можна і форматувати економіку всіх країн ЄС під зразок однієї країни: *«Немає жодної потреби всіх зробити німцями. Не можна нав'язувати заходи жорсткої економії іншим країнам і сподіватися досягти успіху»*. На думку історика, існує величезна різниця між якістю економічних і державних інститутів в різних країнах Європи. Тому рішення інституційних проблем виходить сьогодні на перший план [8].

Думку Фергюссона підтримав міністр з питань ЄС та головний переговорник Республіки Туреччина Егемен Багіш. Пославшись на слова Вінстона Черчілля про те,

що американці завжди приймають правильні рішення після того, як зроблять всі можливі помилки, турецький міністр провів паралелі з Євросоюзом. На його думку, відмова від розширення під впливом внутрішніх проблем є однією з ключових помилок європейської політики: *«Європа повинна озирнутися довкола і побачити можливості, які є в інших країнах світу. Для того, щоб вижити в кризі, потрібно розширювати ринки. Якщо ви зациклені на собі, замкнетеся у своїх кордонах, ви не вирішите свої проблеми. Потрібно шукати нові ринки. Тільки розширення зможе вирішити ваші проблеми»*. Міністр навів приклад Туреччини, яка 53 роки прагне стати повноправною європейською країною: *«Ми віддані європейським цінностям, але постійно повинні доводити це. І ми повинні захищати європейські інтереси, незважаючи на те, що нас не приймають у спілку»*. Схожі проблеми, на його думку, і у відносинах з Україною. На думку міністра Туреччини, для подолання цих викликів необхідно змінити систему прийняття рішень у Євросоюзі: *«У США один штат не може заблокувати рішення інших 49 штатів, а в Європі один член спілки може заблокувати спільне рішення. Нинішній процес не приведе вас в безпечну гавань. Потрібні якісь засоби, щоб досягати логічних, а не безвідповідальних рішень»* [9].

Гордон Браун, прем'єр-міністр Великої Британії у 2007-2010 рр., переконаний, що нинішні проблеми Європи можна вирішити шляхом вдосконалення прийняття рішень в Євросоюзі і більш тісного залучення ЄС до глобальної співпраці: *«Америка і Європа вже сьогодні не можуть відповідати за більшу частину виробництва у світі. Споживання переноситься в країни, що розвиваються. Багатство, яке сьогодні зосереджене переважно на Заході, протягом наступних років буде поширюватися по світу і розподілятися рівномірніше»*. На думку экс-прем'єра Великої Британії, Європа потребує прийняття сміливих, жорстких і необхідних рішень, зокрема – про фіскальний та монетарний союз, який є необхідним для збереження економіки Європи як єдиного цілого. Для цього потрібно удосконалити саму систему

прийняття рішень в Європі, де сьогодні одна країна може заблокувати рішення інших [10].

Учасники дискусії активно обговорювали питання про європейський вибір України. Характерним у цьому плані був виступ Хав'єра Солани 15 вересня, генерального секретаря НАТО у 1999-2009 рр. *«Україна має подивитися на себе, на свої цінності. Чи є у вас соціальний консенсус з приводу руху в Європу, чи є стратегія, яка всіх об'єднує. Ми поки що цього не спостерігаємо»*, – сказав Солана. Європейський політик засумнівався в тому, що Митний Союз це хороший інтеграційний вибір для України і що він є чисто економічним альянсом. *«У Митному Союзі економіка не так важлива, як політика. До того ж Україна, у разі вступу в МС, доведеться вести переговори з Європейським Союзом двічі: спочатку від себе особисто, а потім як від частини Митного Союзу»*, – сказав Солана. Він підкреслив якісну відмінність двох міждержавних об'єднань і закликав Україну замислитися над своїми цінностями та пріоритетами. *«Вам треба подивитися на свої цінності і вирішити. Митний Союз – це митниця, яка дає добро. Євросоюз змінює життя, змінює все в країні. Ми в Євросоюзі не змушуємо вас зробити якийсь вибір. Європейські двері ще відчинені для вас»*, – зазначив Хав'єр Солана [11].

Солані заперечив віце-прем'єр-міністр Казахстану Кайрат Келімбетов: *«Україна повинна повноцінно працювати з партнерами як в Європі, так і з країнами Митного Союзу, однак інтеграція з МС об'єктивно вигідніше для України»*. На думку віце-прем'єра, в питанні геополітичного вибору України панує кілька стереотипів, які спотворюють реальну ситуацію. Одним з них Келімбетов вважає уявлення про те, що вибір між ЄС і МС – конфронтаційний: *«Роблячи вибір, потрібно в першу чергу думати про розвиток України. Нам кажуть, що європейська модель інтеграції постраждала, Європа в біді, і не треба слідувати цьому неприємному прикладу. Але я як і раніше вважаю, що європейська модель інтеграції є найбільш оптимальною»*. У той же час, не варто думати, на думку Келімбетова, що «прокидаю-

чись щоранку, ЄС думає про Україну: *«Не думаю, що Україна є пріоритетом для Європейського Союзу, а для Митного Союзу – пріоритет»*. Він нагадав, що на сьогоднішній день йде запуск зони вільної торгівлі в рамках СНД, введення якої буде вигідними для української промисловості і торгівлі. Кайрат Келімбетов застеріг учасників дискусії від зайвої політизації питання можливої інтеграції України в Митний Союз, висловивши переконання, що це суто економічний процес: *«Треба позбавлятися усталеного стереотипу про те, що все, що в Україну приходить зі Сходу – пахне політикою»* [12].

Виступ міністра закордонних справ Швеції Карла Більдта містив нотки перестороги й певної ультимативності: *«Для України дуже важливо визначитися, в які міждержавні об'єднання вона хоче інтегруватися. Інакше, рано чи пізно, вона може опинитися в міжнародній ізоляції»*. *«Я не бачу, на жаль, куди ж прямує Україна, яке в неї бачення, яка стратегія»*, – сказав міністр. *«Україна хоче мати відносини і з ЄС, і з Митним союзом, і з Шанхайською організацією співпраці, і з іншими організаціями. Але якщо ви підете скрізь, ви не залишитеся ніде. Не можна проводити модернізацію без того, щоб зберігати прихильність до певної стратегії і певного бачення»*. Україна, на думку Карла Більдта, повинна вписатися в європейську модель інтеграції, не затягуючи процес, бо *«в наші двері стукають ще 100 мільйонів чоловік. Дуже голосно стукають турки, і ми повинні думати, як будуть інтегруватися мільйони людей зі Східної та Південної Європи»* [13].

У відповідь Валерій Хорошковський, перший віце-прем'єр України, запевнив учасників дискусії, що Україна залишається відданою своєму євроінтеграційному вибору, незважаючи на проблеми політичного характеру, які перешкоджають сьогодні руху країни в бік ЄС. За його словами, на стратегічному рівні Україна не є поки повноправним учасником глобальних процесів: *«Це сумно, але це треба визнати, як факт. Нам необхідно розглядати можливість включення України в контекст процесів глобального масштабу. І тоді вибір «на*

Захід чи на Схід» буде менш актуальним». Валерій Хорошковський підкреслив, що Україна з 2001 року почала процес приведення свого законодавства у відповідність з європейськими нормами. Кожен акт ось вже 11 років проходить експертизу на відповідність правилам ЄС. На технічному рівні відносини України і ЄС просуваються в трьох напрямках – укладення угоди про асоціацію, запровадження безвізового режиму та зони вільної торгівлі. Сьогодні у відносинах між Україною та Європою на перше місце виходить політичний аспект, він з'явився передбачувано, але це питання стоїть настільки гостро, що перешкоджає всім іншим нашим спробам бути ближче до ЄС: «Нам нелегко, але ми вдячні колегам з Євросоюзу. Адже якщо ми вирішимо ці питання, нам буде легше працювати в рамках ЄС». Перший віце-прем'єр-міністр підкреслив, що відносини України з Митним Союзом – це не питання стратегічного вибору, а питання вибудовування ефективних і взаємовигідних відносин з найближчими сусідами: «Хто не хоче жити в мирі з сусідами? З одного боку – Росія, з іншого – ЄС. Щоб не було сумнівів, куди рухатися, треба слухати населення, більшість якого підтримує рух до ЄС» [14].

На Ялтинській зустрічі постало й болюче для України енергетичне питання. Член виконавчого комітету корпорації Shell Маттіас Біксель висловив переконання: *«Енергетика повинна об'єднувати світ, а не роз'єднувати його. Всі рішення, які приймаються в енергетиці, повинні бути холистичними, тобто враховувати весь комплекс наслідків втілення цих рішень у життя»*. На його думку, сьогодні в енергетичній сфері *«світ бореться сам з собою, створюються перешкоди для ідей та технологій»*. Приймаються досить радикальні рішення для зниження викидів вуглеводнів, але при цьому не враховується негативний вплив цих рішень на інші сфери – продовольчу безпеку, глобальний рівень зайнятості та ін. Захищаючи екологію, ми створюємо проблеми для економіки, особливо в країнах, що розвиваються, і в бідних країнах, для яких дорога енергія є серйозною економічною проблемою.

На думку Маттіаса Бікселя, енергія сонця та вітру поки що занадто дорога у собівартості, щоб замінити вуглеводні, зокрема газ: *«Якщо альтернативну енергетику порівнювати з газом, то електроенергія на газі виходить удесятеро дешевшою, ніж з вітростанції. Перевага газу ще й у тому, що його багато, є ще серйозні запаси і є нові технології його видобутку»*. Особлива перспектива відкриваються у зв'язку з видобутком сланцевого газу, яка отримала назву *«енергетичної революції»*. *«Я заздрю США – сказав Маттіас Біксел, – У них є можливість використовувати технологію для сланцевого газу. Це дозволить їм отримати дешевшу енергію і, врешті решт, перебудувати свою економіку»*. Але найкращим глобальним рішенням є розвиток усіх видів енергетики – традиційної та альтернативної [15].

Інна Богословська, Ринат Кузьмін, Маріо Давид, Григорій Немиря виступили на зустрічі з оцінкою і власним баченням справи Юлії Тимошенко, а лідери української опозиції Арсеній Яценюк, Віталій Кличко, Наталя Королевська поділились своїми думками щодо майбутнього України в контексті парламентських виборів 2012 року.

Після закінчення 9-ї Ялтинської зустрічі провідні українські експерти дали власну оцінку її результатам. Валерій Чалий, заступник генерального директора Центру Разумкова заявив, що євроінтеграція України не має перспектив нового розвитку у найближчі роки. Зважаючи на результати проведення форуму в Ялті, Чалий не бачить бажання українських високо посадовців виконувати умови, озвучені представниками ЄС щодо можливості проведення саміту Україна-ЄС цього року. Експерт погодився з думкою президента Польщі Олександра Квасневського, який сказав, що *«з роками він більше розуміє українську мову, але все менше розуміє, що відбувається в Україні»* [16].

Науковий директор Інституту євроатлантичного співробітництва Олександр Сушко зазначив, що проведення саміту Україна-ЄС залежатиме від оцінки парламентських виборів в Україні. Якщо вибори будуть визнані такими, що не відповідають

демократичним стандартам, то велика ймовірність того, що цього року (2012-го. – Авт.) саміту не буде. За словами Сушка, останні зустрічі президента України з представниками ЄС, зокрема на форуму в Ялті, свідчать, що жодного прогресу у відносинах з ЄС не досягнуто. Київ не реагує на сигнали вибіркового правосуддя. ЄС зараз не має жодної довіри до керівництва України і дуже мало на сьогодні є країн-членів, які готові підписати угоду з Україною про асоціацію [17].

Єврокомісар із питань розширення та Європейської політики сусідства Стефан Фюле висловив думку, що Україна може досягти «точки неповернення» на шляху євроінтеграції; інколи складається враження, що в Україні «точкою неповернення» вважають консолідацію влади, з чим не можна погодитися [18].

Німецький дипломат Анка Фельдгузен заявила, що Україна для ЄС та Німеччини є надзвичайно важливою: *«Ми повинні розділене у питаннях євроінтеграції українське суспільство привести до того, що вони самі скажуть «Ми таки хочемо в ЄС». Але це буде політика купи маленьких кроків, яка дуже довго триватиме. Це станеться не завтра. Не бійтеся, ми в жодному разі не*

дамо Україні занепасти, але цього найближчим часом і не станеться» [19].

Отже, зробимо висновки. По-перше, важливою є та обставина, що чергова зустріч YES у 2012 року, попри побоювання українського політикуму, відбулася. Вона, як попередні зустрічі, була присвячена важливим проблемам сучасного глобалізованого світу, перспективам майбутнього розвитку Європейського Союзу, євразійського інтеграційного процесу. По-друге, Ялтинська зустріч засвідчила зневіру європейських політичних і громадських діячів в тому, що в найближчі роки Україна наблизиться до ЄС у ранзі його асоційованого члена. Учасники саміту із західних країн висловили серйозну стурбованість тією обставиною, що українське керівництво в останній час проявило велику зацікавленість до євразійських інтеграційних об'єднань, що може унеможливити співпрацю України з європейськими структурами. По-третє, західні політики стурбовані ситуацією, яка склалася у справах Юлії Тимошенко і Юрія Луценка, бо українське керівництво не реагує резолюцію Європарламенту з цього приводу. По-четверте, західні країни дали зрозуміти Україні, що у своєму виборі вона повинна визначитись чітко і Захід для неї не закриває двері в ЄС.

Джерела та література

1. Див.: Закон України № 2411-VI «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» // <http://www.president.gov.ua/documents/12069.html>
2. Тригуб П. М., Тригуб О. П. Ялтинська європейська стратегія (YES) // ЧДУ ім. П. Могили. Наукові праці. – Т. 171. Вип. 159. Історичні науки. – Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2011. – С. 80-89.
3. <http://yes-ukraine.org/ua/Yalta-annual-meeting/9-ta-yaltinska-shchorichna-zustrich/spisok-uchasnikiv>
4. <http://yes-ukraine.org/ua/Yalta-annual-meeting/9-ta-yaltinska-shchorichna-zustrich/programa-zustrichi>
5. Урядовий кур'єр. – 2012. – 15 вересня.
6. <http://yes-ukraine.org/ua/news/upravlinnya-ekonomikoyu-v-umovah-krizi-vimagaye-nestandardnih-pidhodiv-mikola-azarov>
7. <http://yes-ukraine.org/ua/news/u-yevropi-nemaye-maybutnogo-bez-aziyi-a-u-aziyi-bez-yevropi-mani-shankar-ayar>
8. <http://yes-ukraine.org/ua/news/rasshirenie-es-odin-iz-samyh-bolshih-uspehov-sovremennosti-nil-fergyusson>
9. <http://yes-ukraine.org/ua/news/shchob-vizhiti-v-krizi-yevropa-povinna-rozshiryuvatisya-egemen-bagish>
10. <http://yes-ukraine.org/ua/news/yevropi-neobhidno-zaluchatisya-do-globalnoyi-spiivpratsi-gordon-braun>
11. <http://yes-ukraine.org/ua/news/es-ne-zakryvaet-dveri-pered-ukrainoy-no-zhdet-hto-ona-opredelitsya-so-svoimi-tsennostyami-havjer-solana>
12. <http://yes-ukraine.org/ua/news>
13. <http://yes-ukraine.org/ua/news/ukraine-neobhodimo-chetko-opredelitsya-s-prioritetnymi-napravleniyami-integratsii-karl-bildt>
14. <http://yes-ukraine.org/ua/news/dvizhenie-v-es-ostaetsya-prioritetom-ukrainy-valeriy-horoshkovskiy>

15. <http://yes-ukraine.org/ua/news/resheniya-v-energeticheskoy-sfere-dolzhny-v-ravnoy-stepeni-uchityvat-ekologicheskie-i-ekonomicheskie-factory-mattias-biksel>
16. <http://tyzhden.ua/News/60209>
17. <http://tyzhden.ua/News/60177>
18. <http://tyzhden.ua/News/59990>
19. <http://tyzhden.ua/News/59387>

Рецензенти: Колісниченко А. І., д.і.н., проф.
Багмет М. О., д.і.н., проф.

© Тригуб О. П., Тригуб П. М., 2013

Дата надходження статті до редколегії 23.10.2012 р.